

*Den uundgåelige gåde.
Om døden og spørgsmål ved
livets afslutning*

anmeldt af cand.theol., vikarierende
sognepræst Adrian Hove-Kreutzfeldt

Af Owe Wikström og Peter Strang
Oversat til dansk af Edith Aller
Eksistensen, 2021
204 sider
kr. 249,95

Meningen med livet – og døden

En lun, veloversat bog, en underfundig og poetisk brevdialog mellem palliationslægen Strang og religionspsykologen/præsten Wikström. Bogen vækker til eftertanke, så læs den med din nærmeste, grib forundringen!

Forfatterne opfordrer, som andre receptionsteoretikere, læserne til at danne egne holdninger i mødet med bogens fem dele. De fem trin går fra, at man 1) bliver opmærksom på døden som et emne med realitet *pro me*, 2) ser døden an som fysisk proces, 3) konfronteres med eksistentielle overvejelser over egen midlertidighed, 4) perspektiver på copingmekanismer i forhold til tid og evighed, 5) konstateringen af, at svenske rationalister flest ender op i det dialektisk udspundne forhold mellem tvillingerne Tro og Tvivl.

Epilogen deklarerer bogen til at være et modsvar til Epikurs diktum: "Der hvor døden er, er vi ikke, og der hvor vi er, er døden ikke. Derfor betyder døden intet for os" (199). Om man er afvisen-

de ateist, ikke-afvisende agnostiker som Strang, eller om man med præsten Wikström siger "Jeg tror, hjælp min vantro!", så er døden (fx min elskede) en del af livet og derfor uundgåelig. Bogen stiller stille spørgsmål, hvortil svarene findes i evige "måske'er."

Jeg tvivler på selve præmissen for bogens titel; er døden virkelig "den uundgåelige gåde" for alle og enhver? Sokrates-citatet fra *Faidon* findes også i bogen: "I virkeligheden, Simmias, øver de rigtigt filosofierende sig på at dø, og for dem af alle er det at dø det mindst frygtindgydende." Nuvel, filosofi ER en mulighed for alle, men det er ikke alle, der sætter pris på hverken dødskonfrontation eller filosofi. Som forfatterne formulerer det: "Uden større besvær eller bevidsthed skyder man det helt ud af sine tanker" (40) For mig har døden været samtalepartner siden jeg var helt lille; jeg har afskyet, søgt at undslippe mørket, henholdsvis omfavnet det.

Wikström og Strang kaster for mig lys over, at mange lever livet som om døden ikke vedrører én. Måske er det en grund til, at kirker ikke er videre velbesøgte, at folk færrest har lyst til at blive mindet om deres dødelighed? Præsten mener selv at prædike opstandelse, men lige som det er umuligt at se på solen i længere tid, måske er det også for ubehageligt at lytte til, at også jeg en gang skal dø..?

Jeg sætter pris på det generøse poetiske overskud, være det forfatterens citater af Camus eller Tranströmer, være det anekdoterne, der viser lægen som medmenneskelig og metodisk eller Wikström som arbejdsskadet distanceret. De personlige tilkendegivelser giver indblik i to mænd, der har døden foran sig – og de elsker begge livet, som de (jf. Frankl) prøver at indgyde mening. ■

Beyond devotion

af stud.theol. Daniel Nørlov

Det er 10 år siden, at jeg første gang så maleren Alexander Tovborgs kunst i virkeligheden. Fødselsdagsfest i min onkels lejlighed på Frederiksberg Allé: i spisestuen, over panelerne, havde Tovborg med sætte farver skabt en fortælling om selve kærlighedens mirakel. Intet mindre. Han havde fremmalet en drøm, som jeg lykkelig tog del i. Ham måtte jeg møde!

Dette er en tekst om at møde sin helt, om sammenhænge mellem kirke og kunst, og om Alexander Tovborgs kommende soloudstilling.

Alexander Tovborgs (f. 1983) atelier i København er rummeligt, de store grønne planter relaterer sig til højden på loftet, og gulvet med dets mosaik af malerpletter vidner om kunstnerens bevægelser: hjernen tænker, hjertet føler, hånden handler. Det er et skabende rum, et rum hvor ryggen vendes mod verden og hvor øjet ser både indad og opad mod inspiration.

På væggene hænger otte malerier i forskellige former og størrelser: rektangler og kvadrater; nogle er store nok til at fylde en hel stue ud, andre vil et barn kunne bære. På gulvet står tre runde værker, ligeledes varierende i omfang. Alle er de malet med akryl – fortyndet med helligt vand – på sengelinned eller panel. Væggen modsat overvælder mig. Her er ophængt en serie af vidunderlige tegninger skabt i forskellige medier, alle indrammet i mørkt træ med et krucifiks foroven. En del af tegningerne er studier af realiserede værker, som man har kunnet se udstillet rundt om i verdenen. Alexander er både dygtig og populær.

For neden af alle krucifikserne er med nødvendighed malerens alter: håndvasken. "Vi har alle brug for et sted at hvile, holde pause; ryge cigaretten ud ad vinduet", som Tovborg siger til mig. Denne specifikke håndvask er prydet med en dybt personlig samling af kuriøse artefakter, helligt tekstil og russiske ikoner – atelieret transformeret om til en kirke. Det er en god ide at være i rum med det hellige, når man som Tovborg skaber værker i rummet mellem religion og tro; som en anden Benediktinermunk efterligner han apostlene, når han maler: at arbejde er at bede [red.: se billede 1].

Værkerne er alle en del af Tovborgs kommende soloudstilling 'Beyond devotion' ved galleriet Blum & Poe til sommer.¹

¹ https://www.blumandpoe.com/artists/alexander_tovborg